

פרשות ויקהל פקודי

מפי מו"ר הרב שמעון כהן שליט"א

בס"ד אדר תשע"ז • גליון 190

ניתן לשלוח מייל לכתובת rephael.wasser@gmail.com ולקבל את הגיליון מידי שבוע לתיבת המייל

נער בר מצוה מקבל דעת מתוך טהרת הלב

לא לחינם נתמנה בצלאל לתפקידו בהיותו בן י"ג שנה

ראשי פרקים:

בצלאל - בן שלוש עשרה ויום אחד ◊ בר מצוה בגיל שלוש עשרה ◊ דעת מתוך טהרת לב ◊ התורה צריכה להיות 'תורת חיים' ◊ רגשי הקודש, התמימות והטהרה של נער בר מצוה ◊ מה ערכה של תקופת הילדות? ◊ ילד צריך להישאר ילד ◊ בית המקדש על גבי תום הילדות ◊ בן הישראלית יצא מפרשיית לחם הפנים ◊ מעשה בתמימות וטהרת לב ◊ שניצלים עם טהרה ◊ חכמה מתוך טהרת הלב ◊ החיבור בין הראש ללב

מקורות עיקריים:

סנהדרין ס"ב ע"ב ◊ מאמר מאה קשיטה סימן ע עמ' לז ◊ נזיר כט ע"ב ◊ שו"ת הרא"ש כלל טז, סימן א ◊ מאמרי הראי"ה עמ' 229 ◊ שבת קיט ע"ב ◊ מדרש תנחומא אמור כג ◊ רש"י ויקרא כד, י ◊ משנת חכמים אות רכ ◊ אבות פ"א, מ"א ◊ בבא בתרא יד ע"ב ◊ שיר השירים רבה ד, ו ◊ סנהדרין טז ע"ב

בצלאל - בן שלוש עשרה ויום אחד

בפרשות ויקהל ופקודי בולטת מאוד המילה 'לב', "כל נְדִיב לְבוּ יִבְיֹאֶה אֶת תְּרוֹמַת ה' זָהָב וְכֶסֶף וְנַחֲשֹׁת",¹ "וְכָל חָכֵם לֵב בָּכֶם יִבְאוּ וַיַּעֲשׂוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה'",² "וַיָּבֵאוּ כָּל אִישׁ אֲשֶׁר נָשְׂאוֹ לְבוּ וְכָל אֲשֶׁר נָדְבָה רוּחוֹ אֹתוֹ",³ "וַיָּבֵאוּ הָאֲנָשִׁים עַל הַנָּשִׁים כָּל נְדִיב לֵב",⁴ "וְכָל הַנָּשִׁים אֲשֶׁר נָשְׂאוּ לְבָן אֶתְנָה",⁵ "כָּל אִישׁ וְאִשָּׁה אֲשֶׁר נָדְב לָבָם אֹתָם",⁶ ועוד ועוד.

הפסוק שבו בולטת במיוחד הופעתה החוזרת של המילה 'לב' הוא הפסוק הבא: "וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל בְּצַלְאֵל וְאֶל אֶהֱלִיאָב וְאֶל כָּל אִישׁ חָכֵם לֵב אֲשֶׁר נָתַן ה' חָכְמָה בְּלִבּוֹ כָּל אֲשֶׁר נָשְׂאוֹ לְבוּ לְקַרְבָּה אֶל הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת

¹ שמות לה, ה.

² שמות לה, י.

³ שמות לה, כא.

⁴ שמות לה, כב.

⁵ שמות לה, כו.

⁶ שמות לה, כט.

אתה⁷. משה רבנו קורא לבצלאל ואהליאב, שגם בשמותיהם מופיעות אותיות 'לב', ומפקיד אותם על המלאכה.

הגמרא בסנהדרין⁸ אומרת שבצלאל עסק במלאכת עשיית המשכן בהיותו בגיל שלוש עשרה, "וכי עבד בצלאל משכן בר כמה הוי - בר תליסר". ב"מאמר מאה קשיטה"⁹ מדייק הרמ"ע מפאנו¹⁰ שבצלאל היה בן שלוש עשרה שנים ויום אחד בדיוק כשהתחיל במלאכה.

בר מצוה בגיל שלוש עשרה

שאלה: מהו המקור לכך שגיל מצוות הוא דווקא שלוש עשרה?

תשובה: רש"י במסכת נזיר¹¹ כותב:

"איש הוי מבן י"ג שנה ולא בפחות, שלא מצינו בכל התורה שיהא קרוי 'איש' בפחות מבן י"ג, אבל מבן י"ג מצינו שקראו הכתוב 'איש', כדכתיב: 'ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי איש חרבו' (בראשית לד, כה) וגמירי, שמעון ולוי בההיא שעתא בני י"ג שנה הוו, והרוצה לחשוב יצא ויחשוב".

ומוסיף הרא"ש בתשובותיו¹²:

"וששאלת מאין לנו דבן י"ג שנה ויום אחד הוא בר עונשין אבל פחות מכן לא, דע כי הלכה למשה מסיני הוא, והוא בכלל שיעורין חציצין ומחיצין שהן הלכה למשה מסיני, דשיעור וקצבה לכל דבר נתן למשה בעל פה".

כלומר כבר בתורה אנו רואים שבגיל שלוש עשרה הופך הילד ל'איש'. וזה שמכאן ואילך הוא נעשה 'בר עונשין', זו הלכה למשה מסיני, כשאר שיעורי התורה שהם הלכה למשה מסיני.

דעת מתוך טהרת לב

בגיל שלוש עשרה הדעת נכנסת באדם¹³ ואדם לוקח אחריות על מעשיו. לעניין מקח וממכר בנכסים הגמרא אומרת¹⁴ שלאדם אין דעת עד גיל עשרים, כלומר רק מגיל עשרים ואילך יכול אדם לבצע פעולה קניינית, מכיון שאחריות על נכסים דורשת בגרות נוספת, זו לא רק אחריות עצמית זו אחריות שנוגעת גם לאנשים אחרים.

⁷ שמות לו, ב.

⁸ סנהדרין סט ע"ב.

⁹ מאמר מאה קשיטה סימן ע עמ' לז.

¹⁰ רבי מנחם עזריה מפאנו (בולוניה שבאיטליה), הש"ח-הש"פ - רב ופוסק, גדול המקובלים באיטליה. מוצא משפחתו היה מהעיר פאנו (עיר קטנה ליד פזארו שבמחוז מארקה). בצעירותו למד בוונציה, עם חכמי העיר ומקובליה. בלימוד תורת הנסתר הושפע בעיקר מרבו, רבי עזרא ממנטובה, וכן מרבי משה קורדובירו ורבי ישראל סרוק מצפת, ומרבי ישמעאל חנינא מוואלמונטו. בשנת השל"ד מינה אותו רבי יוסף קארו לפקח על הדפסת ספרו "כסף משנה". כיהן כראש ישיבה בעיר רג'ו אמיליה ולישיבתו נהרו רבים. מאוחר יותר עבר למנטובה וגם שם הקים ישיבה גדולה. חיבר כשלושים ספרים בהלכה ובקבלה.

¹¹ חזיר כט ע"ב.

¹² שו"ת הרא"ש כלל טז, סימן א.

¹³ ראה מאור עיניים פרשת בראשית ד"ה בגמרא דסנהדרין.

¹⁴ ראה בבא בתרא קנו ע"א ושולחן ערוך חו"מ סימן רלה, יד.

הדעת היא הקומה הראשונה שמאפשרת לאדם לקבל על עצמו את נועם עול המצוות, אך ישנה קומה יסודית יותר שנקראת 'טהרת הלב'. קוראים לזה היום 'אינטואיציה רגשית'. חכמת הלב מאפשרת לנו לקחת את התורה ולחבר אותה למרחב החיים שלנו. ישנם כללים רבים בהלכה ולפעמים דקדוק במצוה אחת יכול לבוא על חשבון דברים אחרים.

התורה צריכה להיות 'תורת חיים'

מסופר על תלמיד חכם בירושלים שהיה מתנגד חריף לתכלת בציצית שהנהיג האדמו"ר מרוז'ין, וכשראה חסיד רוז'יני מתעטף בטלית שיש בה תכלת, הזדרז לחטוף את הטלית ולקרעה. כשהגיעו הדברים לרב שמואל סלנט, רבה של ירושלים, מיד קרא לאותו חכם ואמר לו: אמנם חשבת שעשית מעשה טוב, אולם עליך לשלם את מחיר הטלית.

כשמגיע רב גדול לדרוש ברבים וכולם מתכנסים לכבודה של תורה עד שהמקום צר מהכיל, יש חושבים שאם יידחפו פנימה בכוח יהיו קרובים אל הקודש ויזכו ביראת שמים גדולה יותר, ואינם שמים לב כמה אנשים נפגעו בדרך. התורה צריכה להיות 'תורת חיים' ולא תורה שדוחקת את החיים לצדדים.

רגשי הקודש, התמימות והטהרה של נער בר מצוה

בצלאל בונה המקדש נכנס לעול תורה ומצוות מיד עם כניסתו לעבודת מעשה המשכן. בימים הראשונים שבהם ילד נכנס לגיל מצוות הוא מלא בשאיפות ורצונות, העיניים שלו בורקות ומתוך התרגשות ותחושת התחדשות הוא מצפה להנחת התפילין הבאה, לזימון הבא וכדו'.

למה לבניית המשכן בחר ה' דווקא בנער שהגיע לגיל מצוות, ולא באדם בן ארבעים-חמישים שכבר הספיק לבנות את אישיותו לתלפיות ומצוי בעומק ההוויה של קדושת התורה?

נקודת הזמן שבה נער מגיע לגיל מצוות היא נקודת זמן מיוחדת במינה. הנער מקבל על עצמו עול תורה ומצוות כשהוא נקי מעוון ומתפעל מכל רושם של קדושה. הוא נרגש מן המעמד ומבקש לעבוד את ה' בכל ליבו מתוך קדושה וטהרה, "וטהר ליבנו לעבדך באמת". הוא עוד לא מכניס את העולם השכלי, הוא קודם כל מטהר את הלב ואת המחשבה. רגשי הקודש, התמימות והטהרה הם נקודת הפתיחה של הנער עם כניסתו למצוות, לכן הפסוקים המתארים את מלאכתו של בצלאל עם כניסתו למצוות מדגישים את עבודת ה'לב'.

מה ערכה של תקופת הילדות?

כשרגש הלב מופיע בטהרתו ניתן לבנות כראוי את קומת הדעת, "רְאֵה קָרָאתִי בְשֵׁם בְּצַלְאֵל בֶּן אוּרִי בֶן חוּר לְמִטָּה יְהוּדָה: וְאֶמְלֵא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹקִים בְּחֻמָּה וּבְתַבּוּנָה וּבְדַעַת וּבְכָל מְלָאכָה"¹⁵.

בדרשה שנשא מרן הרב קוק לרגל הקמת בית תלמוד תורה ברחובות, עומד הרב על תפקידה של תקופת הילדות, וכה דבריו¹⁶:

"על הילדות תיפול תמיד השאלה, איך אנו מכירים אותה בייחוסה לחינוך. אם היא רק כמו הכשר להאישות, או שיש לה ערך כביר בפני עצמה?"

¹⁵ שמות לא, ב-ג.

¹⁶ מאמרי הראי"ה עמ' 229.

הרב פותח בשאלה מעניינת: האם תקופת הילדות היא רק הכנה לקראת תקופת הגדלות, או שיש לה ערך עצמי? אם היינו יכולים לוותר על תקופת הילדות ולהיכנס היישר לגיל מצוות, האם היתה זו בחירה נכונה, או שהיינו מפספסים על ידי כך איזה שהוא בנין בנפש?

"מובן הדבר שכשמעמידים את יסוד החיים רק על העבודה והפרנסה, אין לילדות זכות מצד עצמה, כי אם, הילד הוא לפי זה גולם יפה שאפשר לחוק ממנו כלי מעשה חזק ועובר לסוחר.

לא כן הוא לפי ההכרה האידיאלית, המערכת את החיים לפי הטוהר שבהם, לפי הטוב החסד והתום הנמסך בקרבם. על פי זה המשפט יעלה לנו ערך הילדות לא רק בתור הכשר לאישות וגדלות, כי אם חטיבה יקרה בחיים מצד עצמה, ולפעמים תעלה אצלנו בתור המעולה שבתקופות החיים שכל החיים ראויים להיות כמכשירים לעמדתה. אז נאמר דברים כמשמעם 'אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל פיהם של תינוקות של בית רבן' מפני שהוא 'הבל שאין בו חטא'.

התינוק, כשיחונך כראוי, ביחוד התינוק העברי, כמה קדושה ותום, כמה טהרה ומידות נעלות נמצא בנפש הנקיה והאהובה הילדותית שבקרבנו, כל זמן שטומאת שוק החיים לא השביתה את החן וההון של פרח שושן זה, כמה קדוש וטהור הוא.

אמנם טובה הילדות, נאה וקדושה היא, אבל הלא היא גם כן חלושה, ולא תוכל לעמוד בפני זרם החיים ההולך ומתגבר, לפי מידת הגדלות, גדלות החומר והרוח, והתרבות יחס החברה הגדולה והמסובכת.

על כן זאת היא חובתנו, לשמור בכל עז את תומת הילדות וטהרתה ולהעבירה לאטה עם כל זהרה וניקיונה אל תקופת הגדלות, באופן שהגדלות תעניק לה רק את העוז והגבורה החסרים לה, גבורת הגוף וגבורת הרוח, אבל לא תהיין להרס את היתרונות היקרים של הילדות האהובה והחביבה עדי עד. 'מפי עוללים ויונקים יסדת עז למען צורריך להשבית אויב ומתנקם'. להביא את הילדות בעצם תומה וטהרתה אל גבול הבחורות והשחרות, הזקנה והשיבה, באופן שתוסד עוז, שלעולם לא ינוס לחה, זאת היא תעודת החינוך בישראל".

אם נקודת המוצא היא, שתכלית האדם להיות עובד ומפרנס, אז ניתן היה לוותר על תקופת הילדות ולהרוויח שנים רבות של צבירת ממון. אבל האידיאל האלקי לא מודד את האדם לפי גובה הרווחים שלו, אלא "לפי הטוב החסד והתום הנמסך בהם". לפיכך תקופת הילדות היא התקופה החשובה ביותר בקורות חייו של האדם. בתקופה זו בונה האדם את יסודות הבנין של אישיותו.

ילד צריך להישאר ילד

היום ישנה נטייה לקצר את תקופת הילדות ולבגר את הילדים מהר. מספרים אותם כמו גדולים, מלבישים אותם כמו גדולים, מכניסים להם לראש מחשבות של גדולים, וכל מה שעושים לגדולים עושים גם להם. למה?! ילד צריך להישאר ילד. כדי להתפתח בצורה בריאה הילד זקוק לכך שתהיה לו תסרוקת של ילד, שיהיו לו בגדים של ילד ושתהיינה לו מחשבות של ילד. צריך לשמור על התום והטהרה שבילד, כדי שבבוא העת ניתן יהיה לבנות על גבה את קומת העוז והגבורה.

בית המקדש על גבי תום הילדות

בצלאל נבחר לבניית המשכן על אף גילו הצעיר, כדי שבנין המשכן לא יעשה על ידי אדם שנחשף למהמורות החיים וטשטש, ולו במעט, את רגשי הקודש והטהרה שאפיינו אותו בילדותו.

חז"ל מלמדים אותנו כמה גדולה מעלת תלמוד תורה של תינוקות של בית רבן, "אין מבטלין תינוקות של בית רבן אפילו לבנין בית המקדש"¹⁷. לימוד תורה עם ילדים, זה דבר שלא מפסיקים, גם אם זה על חשבון בית המקדש, כי בית המקדש יכול להיבנות רק על גבי קומת הקדושה והטהרה של תום הילדות.

בן הישראלית יצא מפרשיית לחם הפנים

בסוף ספר שמות מתארת התורה את העמדת הכלים במקומם וחינוכם, ובהם שולחן לחם הפנים, וכך נאמר:

"וַיִּתֵּן אֶת הַשְּׁלֶחָן בְּאֶהָל מוֹעֵד עַל יָרֵךְ הַמִּשְׁכָּן צִפְנָהּ מִחוּץ לַפְּרֹכֶת: וַיַּעֲרֹךְ עָלָיו עֲרֹךְ לֶחֶם לַפָּנֵי ה' פֶּאֶשֶׁר צִנֹּה ה' אֶת מִשְׁה"¹⁸.

חז"ל אומרים שמפרשיה זו יצא המגדף. בפרשת אמור מסופר על בן ישראלית שהחל במריבה עם איש ישראלי (גם מצד אביו וגם מצד אמו) ובסופה של המריבה קילל את ה', "וַיֵּצֵא בֶן אִשָּׁה יִשְׂרָאֵלִית וְהוּא בֶן אִישׁ מִצְרִי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּנְצוּ בְּמַחְנֶה בֶן הַיִּשְׂרָאֵלִית וְאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי: וַיִּקָּב בֶּן הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרָאֵלִית אֶת הַשֵּׁם וַיִּקְלָל"¹⁹. על הביטוי "ויצא בן אשה ישראלית" תמהים חז"ל²⁰: מהיכן יצא? ולפי רבי ברכיה שם במדרש, בן הישראלית יצא מן הפרשה הקודמת, פרשיית לחם הפנים, והגיע לכישלונו על ידי שלגלג על מצוות לחם הפנים באמרו: דרך המלך לאכול פת חמה, וכי נאה שיתנו למלך פת שעברו עליה תשעה ימים!?

ברש"י²¹ מובא שאמו של בן הישראלית - שלומית בת דברי ממטה דן - היתה מפטפטת עם כל אחד ונוהגת בחוסר צניעות, ואביו היה המצרי שהרגו משה. ילד כזה, שגדל באוירה כזאת של פריצות, אין פלא שהוא מזלזל אחר כך במצוות התורה, וכשאומרים לו בפרשת לחם הפנים ששמים את הלחם על השולחן ביום שבת ואוכלים אותו בשבת שלאחר מכן לאחר שבוע ימים שבו הלחם מונח על השולחן, אז הוא מגחך ומוציא את עצמו מכל התורה והאמונה. הילדות שלו היתה מעוותת ומתוך כך גם התורה שלו מעוותת. הוא איבד את הטהרה הפנימית של תום הילדות.

מעשה בתמימות וטהרת לב

בספר "משנת חכמים"²² מביא רבי משה חאגיז²³ מעשה מבהיל שנוגע לפרשיית שולחן לחם הפנים, וכה סיפור המעשה²⁴:

¹⁷ שבת קיט ע"ב.

¹⁸ שמות מ, כב-כג.

¹⁹ ויקרא כד, י"א.

²⁰ מדרש תנחומא אמור כג.

²¹ רש"י ויקרא כד, י'.

²² משנת חכמים אות רכ.

²³ רבי משה חאגיז (ירושלים-צפת), התל"ב-התקכ"ב - מגדולי חכמי ירושלים ומראשי הלוחמים בשבתאות. אביו נפטר כשהוא עצמו היה בן שלוש שנים בלבד, ולכן קיבל את חינוכו מאבי אמו, רבי משה גלנטי רבה של ירושלים, ולמד בבית מדרשו. אחרי פטירתו של רבי משה גלנטי בשנת התמ"ט יצא כשד"ר לאיטליה ומשם לאמשטרדם. בשנת התנ"ד היה שד"ר במצרים. בשנת התס"ד הדפיס בונציה את ספרו של זקנו רבי משה גלנטי, "קרבן חגיגה", ואת ספרו של אביו, שו"ת הלכות קטנות. כמו כן הוסיף הערות לספר אחר של זקנו, "זבח השלמים", וכתב הקדמות לספרים רבים. בשנת התצ"ח חזר לארץ ישראל וישב בצפת. חיבר ספרים רבים, בהם: "לקט הקמח" - פסקי הלכות על ארבעת חלקי השולחן ערוך, "לקט הקמח" - על המשנה, "אלה המצוות" - על סדר תרי"ג מצוות, "שפת אמת" - על מעלתה של ארץ ישראל ועל זכות וחובת השיבה בה, "צרור החיים" - הלכות יום-יומיות, "משנת חכמים" - על ארבעים ושמונה הקנינים שהתורה נקנית בהם, שו"ת "שתי הלחם", "פרשת אלה מסעי" - על ארץ ישראל, ירושלים, בית המקדש והכותל המערבי.

²⁴ בתיקוני לשון קלים.

"וכבר סופר לי מפי מגידי אמת וזקני אותו דור דעה".

הסיפור אירע בדור מיוחד, 'דור דעה', דור שבו נתחדשה התורה בארץ ישראל, בזמן האר"י הקדוש ומרן ה"בית יוסף", האלשיך הקדוש, המב"ט ועוד גדולים רבים. אבל הסיפור הוא "סיפור שאין בו דעת", סיפור של עבודת ה' תמימה.

"שבימי האר"י ז"ל היה מעשה, שאחד מן האנוסים שבא מפורטיגאל לגליל העליון בעיר הקודש צפת ת"ו, ושמע מן הרב שבאחת מהק"ק אשר שם, שדרש מענין לחם הפנים שהיה קרב במקדש מידי שבת בשבתו. וכפי הנראה אותו רב נאנח בדרשתו ונצטער, ואמר: ועכשיו בעוונותינו הרבים אין לנו דבר מוכן כדי שיחול השפע גם על הבלתי מוכן.

ואותו אנוס ששמע את הדבר הלך בתום לבבו לביתו, וציוה את אשתו שעל כל פנים בכל יום השישי תכין לו שתי ככרות לחם מנופה י"ג פעמים, ושיהיה נילוש בטהרה ובכל מיני יפוי, ומבושל בטוב בתנור שבבית, לפי שהיה רוצה להקריבו לפני היכל ה', אולי יתעשת האלקים לו ויקבלם, ויאכל את העולה ההיא.

וכאשר דימה כן עשתה לו אשתו, ובכל יום השישי היה מוליך אותם שתי הלחם לפני היכל ה', ומתפלל ומתחנן לפניו יתברך שיקבלם ברצון טוב, ויאכל אותם ויערב לו ויבושם לו, וכיוצא מדברים הללו היה מדבר ומתחנן כבן המתחטא על אביו, ומניח הלחמניות והולך לו.

והשמש היה בא ולוקח שתי הלחם מבלי דרישה וחקירה מהיכן באו ומי הביאם, ואוכל ושמח בהם כשמחה בקציר.

ובשעת מעריב היה רץ אותו האיש ירא ה' אל היכל ה', וכיון שלא היה מוצא שם הלחמניות היה שמח שמחה רבה בליבו, והולך ואומר לאשתו: השבח והודאה לא-ל יתברך כי לא בזה ענוות עני, וכבר קיבל הלחם ואכלו חם, למען ה' יתברך אל תתרשלי בעשייתם והיזהרי מאוד, כי הואיל ואין בידינו במה לכבדו ואנו רואין שלחם זה ערב לו, חובה עלינו לעשות לו נחת רוח בהם. והיה הולך ומתמיד בזה זמן מה.

ויהי היום ויקר מקרה, דאותו רב של ק"ק שהיה מביא זה האיש הלחמניות על פי דרשתו ששמע, היה עומד ביום השישי בבית הכנסת על הבימה, וחוזר הדרש שהיה לו לדרוש למחרת ביום שבת קודש; והנה האיש ההוא בא כמנהגו הטוב עם הלחמניות, וקרב אל היכל הקודש, והתחיל לסדר דבריו ותחינותיו כנהוג, מבלי הרגש שהרב היה עומד על הבימה, מרוב ההתלהבות והשמחה שהיה לו בעת שהיה מביא דורון זה לפני המקום.

והרב החריש לו, והביט וראה ושמע את כל מה שהאיש דיבר ועשה, וחרה לו מאוד, וקראו וגער בו ואמר לו: שוטה! וכי האלוק שלנו הוא אוכל ושותה?! ודאי השמש לוקח זה, ואתה סבור שהאלוק הוא המקבלם! וזה עוון גדול ליחס שום גשמיות בהא-ל יתברך, שאין לו דמות הגוף ואינו גוף! וכיוצא מדברי מוסר השמיע לאזניו.

עד שבא השמש כמנהגו לקחת הלחמניות, והרב כשראה אותו קראו ואמר לו: תן תודה לפני האיש על מה באת, ומי היה לוקח השתי הלחם שזה האיש היה מביא בכל יום שישי פה בהיכל הקודש! והשמש הודה ולא בוש.

והאיש כששמע בדבר התחיל להיות בוכה ואומר בפני הרב שימחול לו, שטעה בדרוש שלו וחשב לעשות מצוה, ולא עשה אלא עבירה כפי דבריו".

היהודי הקדוש הזה יחד עם זוגתו היו בטוחים שהקב"ה קיבל ברצון את לחמם, והנה מתברר שהשמש נטלם. הידיעה המפתיעה הזו שברה את רוחו, והתחיל בוכה. ובעקבות דברי התוכחה של הרב, נשבר ליבו בקרבו ממש ולא ידע את נפשו מרוב צער. ואז אירע דבר מבהיל:

"ובתוך המשך כל אלה הדברים, בא לו להרב שליח מיוחד מאת האר"י ז"ל, ואמר לו בשם הרב האלקי ז"ל: לך לביתך וצו לביתך, כי למחר בעת שהיה לך לדרוש מות תמות, וכבר הכרוז יצא על זה!

הרב נבהל על השמועה אשר לא טובה, והלך אצל האר"י ז"ל שיגיד לו מה פשעו ומה חטאתו. והשיב לו האר"י ז"ל: שמעתי, לפי שביטלת נחת רוח שהיה לו להקב"ה, שמיום שחרב הבית לא היה לו נחת רוח לפניו, כמו באותה שעה שאנוס זה היה מביא שתי הלחם בתמימות ליבו, ומקריבם לפני היכלו וסבור היה שה' יתברך קיבלם ממנו. ומפני כך שביטלת אותו מלהביאם, נגזר עליך מיתה בלי שום פתח הצלה לפניך!".

שברת את התמימות, שברת את הטהרה והכנסת את הדעת, כביכול אכלת מ'עץ הדעת' וביטלת את הנחת רוח שהיתה לקב"ה. מיום שחרב בית המקדש לא היתה לקב"ה נחת רוח כמו זו שעשו בני הזוג התמימים-הקדושים הללו.

"והלך הרב בעל הדרוש ויצו לביתו, וביום שבת קודש בשעה שהיה לו לדרוש, נפטר לביתו עולמו כאשר הגיד לו איש האלקים האר"י ז"ל".

שניצלים עם טהרה

לפני מספר שנים סמוך לחג הפסח הגיעה אלי אישה עם שניצלים שהכינה לכבוד החג. היא הגיעה עם מגש של שניצלים וביקשה לשאול איך לטבול אותם במקווה של הכלים. אמרתי לה שאין צורך לטבול את השניצלים, והיא השיבה ששמעה את דרשת הרב (היא התכוונה אליי) שדיבר על טבילת כלים ואחר כך על שניצלים. היא הבינה שאני אמרתי שצריך להטביל את השניצלים...

על כך אמרו חז"ל: "חכמים היזהרו בדבריכם"²⁵, כמה צריך להיזהר בדיבור. כשהלכה האישה לדרכה הרהרתי בליבי, איזו טהרה, איזו עבודת ה' תמימה, היא לא עושה חשבונות, היא לא שואלת מה יהיה עם הטעם של השניצלים האלה, מה ידבק בהם ומה יגידו הסועדים? הדבר היחיד שמעניין אותה, זה לעשות רצון ה', שהשניצלים יהיו 'שניצלים עם טהרה'...

חכמה מתוך טהרת הלב

זו היא התמימות שנבנית בלב בתקופת הילדות, והתפקיד שלנו הוא לשמור עליה מכל משמר שלא תתפוגג. רק מתוך 'טהרת הלב' השייכת לקומת התמימות נוכל לטפס ל'טהרת המחשבה'. הקב"ה דורש את נקיות הלב שלנו, "לב טהור בְּרָא לִי אֱלֹקִים וְרוּחַ נְכוֹן חֲדָשׁ בְּקִרְבִּי"²⁶. ומתוך נקיות הלב אנחנו מסוגלים אחר כך להשתמש בחכמה.

במרכז המשכן נמצאת התורה, "לוחות ושברי לוחות מונחים בארון"²⁷, זהו הלב, החכמה האלקית שמתגלה בתורה. אבל כדי לקבל את החכמה האלקית הזאת, אנו זקוקים ל'לב טהור'.

²⁵ אבות פ"א, מ"א.

²⁶ תהלים נא, יב.

²⁷ בבא בתרא יד ע"ב.

החיבור בין הראש ללב

המשכן הוא נקודת החיבור שבין הראש לבין הלב. נאמר בשיר השירים: "כְּמִגְדַל דָּוִד צֹאֲרֵךְ בְּנוֹי לְתַלְפִּיּוֹת אֶלֶף הַמָּגֵן תִּלְוִי עָלָיו כָּל שְׁלֹטֵי הַגְּבוּרִים"²⁸, וחז"ל דורשים²⁹:

"ומה צואר זה אם ניטל אין לאדם חיים, כך משחרב בית המקדש אין חיים לשונאי ישראל".

המקדש הוא מקום שיש בו 'כרתי ופלתי', בלשכת הגזית הכל מוכרע, יש סנהדרין והכל חד וברור, "ולמה נקרא שמן 'כרתי ופלתי'? 'כרתי' - שכורתין דבריהן, 'ופלתי' - שמופלאין מעשיהן"³⁰.

אבל לשם כך נדרשת טהרת הלב, וכשטהרת הלב איננה שלמה, הדעת עלולה להביא מכשלה. לכן כשהכהן הולך להקריב קרבן, עליו להקפיד שלא תהיה מחשבת פיגול בדרך.

גיל מצוות זו נקודת המעבר מקומת הטהרה והתמימות לקומת הדעת, ולכן נבחר בצלאל לתפקידו בהיותו בן שלוש עשרה שנים.

²⁸ שיר השירים ד, ד.

²⁹ שיר השירים רבה ד, ו.

³⁰ סנהדרין טז ע"ב.